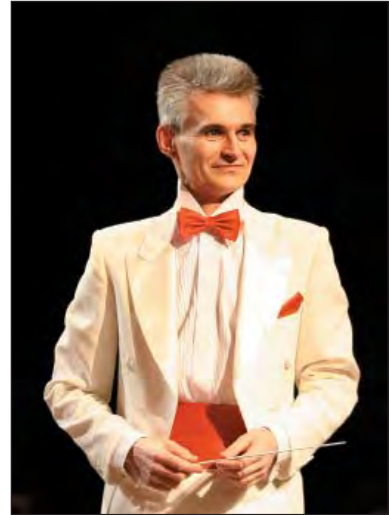

Герман Макаренко

АРТИСТ ЮНЕСКО В ІМ'Я МИРУ

Андрій Білоусов
композитор,
м. Київ

Герман Георгійович МАКАРЕНКО – провідний диригент Національної опери України, головний диригент і художній керівник симфонічного оркестру «Київ-Класик», народний артист України, заслужений діяч мистецтв України, кандидат філософських наук, доктор мистецтвознавства, професор, посол української культури, перший український артист, якому присвоєно почесне звання артиста ЮНЕСКО.

Сповідуючи концепцію *«музика як філософія душі»*, Герман Георгійович захоплює слухача глибоким зануренням і у філософську зосередженість класиків, і в яскраву емоційність романтиків і в інтелектуальну вишуканість модерних авторів. Здатність диригента органічно поєднувати в своїй творчості різні стилі та епохи допомогла при реалізації (разом з *М.Г. Проданчуком*) мистецького проекту, присвяченого переосмисленню та виконанню в мурах Софії Київської хорових творів *Бортнянського* та *Веделя* як інструментальної музики в аранжуванні для камерного оркестру за участі самого *Г. Макаренка*. Наша спільна праця над цим проектом вилилась у кількарічну творчу співпрацю. Герман Георгійович став регулярно звертатися до мене з приводу аранжування, і я дуже вдячний йому за те, що він позитивно оцінив мою скромну працю.

Герман Георгійович є першим виконавцем-інтерпретатором всіх моїх творів і аранжувань, які увійшли до програм концертів на честь Святого Миколая і не тільки. Тобто саме він дав їм життя, і це заслуговує особливої вдячності з мого боку. Але його роль значно ширша. В авторських рубриках багатьох моїх творів ви знайдете його ім'я. Його внесок як співавтора справді значущий. Це, перш за все, сценарій аранжування, його драматургія, формоутворення. Герман Георгійович має величезний досвід роботи з оркестром, тримає в пам'яті все розмаїття оркестрових барв, і тому його пропозиції щодо тембрального забарвлення того чи іншого епізоду завжди слухні і доречні.

Не могу не підкреслити високі людські якості Германа Георгійовича. Він суворо дотримується слова, на нього можна цілком поклатися. Спостерігаючи його роботу з оркестром, маю зазначити, що з артистами він завжди чемний і терплячий. Навіть в таких ситуаціях, коли в іншого диригента *«урвався б терпець»*, він зберігає витримку і не дозволяє собі щонайменших грубощів чи образливих висловлювань на адресу оркестрантів. Справжній інтелігент!

Звідки ця витримка, тактовність, делікатність, безмежна любов до музики, до музичного театру?

Звичайно, від родини. Його батьки – мистецькі інтелігенти: батько – соліст опери, тенор, мати – солістка балету.

Від кого відданість професії, широка ерудиція, прагнення до найвищих щаблів досконалості у мистецтві?

Звичайно ж, від вчителів, наставників, найкращих київських педагогів.

Вже змалечку хлопчик *«дихав ароматом куліс»* – батьки брали його на репетиції

та вистави. Особливо приваблювала його робота диригента. Десь з 4–5 років в нього зародилася мрія стати, як «той дядя з чарівною паличкою» у руці, якому підкоряються і оркестр, і хор, і солісти, і все, що відбувається на сцені. Маєстро згадує: «Мене завжди дивувало одне видовище: до початку вистави, коли глядач приходить до зали, кожен з музикантів оркестру грає свою партію, звучить какафонія. Потім все затихає, виходить диригент. Після одного його жесту цей хаос перетворюється в космічну гармонію, починає лунаати чарівна музика».

Ця тріада «хаос–тиша–гармонія» назавжди стала для маєстро символом диригентського «чаклунства». Можна навіть сказати, що в такі хвилини диригент стає подібним до Всевишнього: адже Господь створив з хаосу прекрасний світ – диригент творить з хаосу світ прекрасного.

Шлях до професії диригента був прямим, але тривалим. Спочатку було навчання в Спеціальній середній музичній школі ім. М.В. Лисенка по класу фортепіано, яку він закінчив зі золотою медаллю у 1980 році. Потім закінчив фортепіанний факультет Київської державної консерваторії ім. П.І. Чайковського (клас професора **Л.А. Вайнтрауба**, 1986 р., диплом із відзнакою), диригентський факультет цієї ж консерваторії (клас професора **Р.І. Кофмана**, 1990 р., диплом з відзнакою), асистентуру – стажування в Національній музичній академії України (НМАУ) ім. П.І. Чайковського (майстерня професора Р.І. Кофмана, 1998 р.), аспірантуру НМАУ ім. П.І. Чайковського (науковий керівник професор **О.В. Левицький**, 1999 р.), докторантуру НМАУ ім. П.І. Чайковського (науковий консультант – професор **Л.Т. Левчук**, 2004 р.).

Своїм духовним наставником Герман Георгійович вважає свого колегу – Народного артиста України, провідного диригента Національної опери України **Олега Михайловича Рябова**. Як данину пам'яті та вдячності Олегу Михайловичу він створив наукову розвідку «Біографічний метод дослідження художньої творчості», зі сторінок якої постає образ великого артиста, безмежно відданого музиці, музичному театру.

З метою отримання необхідного фактичного матеріалу я скористаюся методом інтерв'ювання, який дозволяє здобути унікальну інформацію «з перших рук», особливо цінну тим, що респондентами виступають непересічні особистості, митці, чії творчі дороги тісно перепліталися з дорогами визначного диригента О.М. Рябова.

Отже, слово Народній артистці України, лауреату державних премій СРСР та України, професору Національної музичної академії України ім. П.І. Чайковського **Євгенії Мірошниченко**: «Як диригент він був створений для вокалу. Шалено любив вокалістів, але висував високі вимоги до тих, кого любив. Знав усі фізичні ресурси та творчі можливості кожного... Всі спектаклі, якими він диригував багато десятиліть прикрашали афішу театру...»

Народний артист України, завідувач кафедри духових та ударних інструментів НМАУ ім. П.І. Чайковського, президент асоціації флейтистів України, професор **В. Антонов**: «Маєстро Рябов був створений саме для диригування. Всі його репетиції та вистави проходили на високому творчому та професійному рівні. Вражала його колосальна реакція під час виступу та якесь дивне вміння передбачити ситуації».

Заслужена артистка України, головний концертмейстер Національного академічного театру опери та балету

ім. Т. Шевченка **С. Орлюк**: «В диригентській творчості О. Рябова вражав всебічний професіоналізм роботи з вокалістами, оркестром, концертмейстерами, а також глибоке знання драматургічної побудови та логіки спектаклю... Він був тим архітектором храму оперної вистави, який знав і розумів в ній все...»

Підсумовуючи результати проведеного розгляду диригентської діяльності Г.Г. Макаренка, хочу особливо звернути увагу на притаманні його творчості такі естетико-філософські категорії, як гармонія, антиципація (передбачення), піднесення, досконалість, довершеність, а також енергія, які мають вирішальне значення в дослідженні естетико-психологічних аспектів процесу творчості диригента.

Об'єктом художньої творчості диригента, будівельним матеріалом для створення ним «естетичного продукту» є музика. Але, що таке, власне, музика? Є така легенда чи міф. Коли за часу Вавилонського стовпотворіння сталося змішання мови і розпорошення людей по мовах, коли люди перестали розуміти одне одного, Господь вирішив все ж таки залишити одну загальну мову. Це – музика. Така концепція музики цілком вкладається у філософію Шопенгауера, який вважав музику універсальною, зрозумілою всім мовою. Мова музики є, справді, мовою міжнародного спілкування, незважаючи навіть на особливості національної музики. Музика краще, ніж будь-які гіді або путівники, здатна розповісти про країну та її народ. Цю властивість музики добре розуміють культурні та державні діячі. Турецький диригент **Сайм Акчіл**, перебуваючи на гастролях у Києві, зауважив: «Музика – це найкраща політика». У 1950-і роки «королю джазу» **Луї Армстронгу** був наданий титул «Посол джазу». З цим титулом він вирушив у світове турне. Спонсором туру став Держдепартамент США, який неодноразово спонсорував гастролі артиста. Була навіть пропозиція артисту виїхати за «залізну завісу», але він відмовився.

Герман Макаренко отримав титул «Посол української культури» у 2006 році. Тому передувала його активна диригентська діяльність в Україні та за її межами. Він гастролював з різними симфонічними оркестрами та оперними театрами багатьох країн світу, поміж яких були США, Канада, Франція, Італія, Сербія, Чехія, Бельгія, Хорватія, Македонія, Словаччина, Росія, Кіпр, Іран, Китай та інші. Для України він здобув перемоги на республіканських конкурсах (1980 та 1984 роках), пізніше у світі – на міжнародних конкурсах та фестивалях (Швейцарія, Канада 1998 р.).

Безцінною школою майстерності для Германа Георгійовича став Національний академічний театр опери та балету України ім. Т.Г. Шевченка, де він пройшов шлях від суфлера до провідного диригента. Працював також диригентом Київського державного театру опери (1990–1995), художнім керівником та головним диригентом «Маленької опери великого Нью-Йорку» (США, 1997–1998), гостем-диригентом Державного оперного театру (Хорватія, 1998–2001). Звання Заслуженого діяча мистецтв отримав у 2002 році.

Працюючи з різними творчими колективами, Герман Георгійович плекав мрію створити власний оркестр, аби мати змогу щонайбільше розкрити свій творчий потенціал, реалізувати власні творчі задуми. Таку нагоду він отримав у 2004 році, коли в Парижі на святкуванні

Герман Макаренко під час виступу оркестру на 3-му Благодійному Віденському Балі в Києві

Герман Макаренко під час виступу оркестру «Київ-Класик» у штаб-квартирі ЮНЕСКО, Париж

50-річчя членства України в ЮНЕСКО народився оркестр «Київ-Класик». За короткий термін симфонічний оркестр «Київ-Класик» отримав широке визнання, як в Україні, так і за її межами. Оркестр гастролював у різних країнах світу (Франції, Італії, Чехії, Бельгії, Сербії, Ватикані, Кіпрі, Ірані, Єгипті, Китаї та ін.), виступав у найпрестижніших залах Європи: штаб-квартирі ЮНЕСКО, в церкві Святої Магдалини (Париж), в музеї Берджиха Сметани (Прага), Королівському Галльському залі (Брюссель) та ін.

Високий професійний статус колективу у багатьох аспектах підтримується ексклюзивними музичними проектами Германа Макаренка, серед яких «Концерт прем'єр», «Новорічний Штраус-концерт», «Освідчення в коханні», щорічні благодійні концерти в Національній опері України під патронатом *М.Г. Проданчука*, присвячені Дню Святого Миколая.

Серед знавців класичної музики Г.Г. Макаренко відомий як український диригент та вчений-філософ, який своєю невтомною працею дає нове трактування класичній музиці різних епох. У програми своїх виступів маестро як справжній посол української культури в світі неодмінно включає твори українських професійних композиторів та найкращі зразки народної творчості. Новим свідченням світового визнання мистецтва маестро Макаренка і його «внеску у просування музики як діалогу і взаєморозуміння між людьми, зміцнення миру і терпимості». стало присудження йому 9 грудня 2016 г. титулу *«Артист ЮНЕСКО в ім'я миру»*. Коментуючи цю подію в інтерв'ю кореспондентів ВВС, він сказав: *«Коли дізнався, що отримав цей титул, то був щасливий, що відзначили Україну та багаторічну роботу Національної опери і оркестру «Київ-Класик»*.

Скромність – це ще одна визначальна риса вдачі Германа Георгійовича. ■